

DEVLET YÖNETİMİ

- Karahanlılar, **Kut anlayışı, devletin hanedanın ortak malı olması, ikili yönetim** gibi uygulamaları devam ettirmişlerdir. Hükümdarlar unvan olarak **Han, Hakan ve Kağan**'ı kullanmışlardır.
- Gazneliler '**Sultan**' unvanını kullanmışlardır.
- Büyük Selçuklu Devleti, Arap ve Fars (İran) etkisinde kalmıştır.
- Selçuklularda **şehzadeler** yani **Melikler** yanlarına **Atabey** adı verilen tecrübeli kişiler verilerek illere yönetici olarak gönderilmişlerdir.
- Devlet işleri **divan** adı verilen kurulda görülmüştür.

SOSYAL VE EKONOMİK HAYAT

- İlk Müslüman Türk devletlerinde halk genellikle **geleneklerine bağlı** bir yaşam sürmüş, İslam dinî ile uyuşmayan âdetler kaldırılmıştır.
- **Türk töresi** halkın yaşamında **belirleyici olmuş**, Türk olmayan uluslar devletin hoşgörüsü sebebiyle kendi kültürlerini devam ettirebilmişlerdir.
- Toplum içerisinde **sosyal sınıf ayrımları yoktur**. Ancak **meslek grupları** kendi aralarında çeşitli teşkilatlar kurmuşlardır.
- **Lonca** adı verilen bu teşkilatlarda **aynı mesleği yapanlar kendi aralarında birlik kurarak** bir denetim mekanizması oluşturmuşlardır.

YAZI DİL VE EDEBİYAT

- o Karahanlılar **Türkçeyi resmî dil olarak ilan etmişlerdir**. Ancak diğer Türk devletlerinde halkın çoğunun Arap ve İranlı olması Arapça ve Farsçanın ön plana çıkmasına neden olmuştur.
- o Arapça ve Farsçanın bilim ve edebiyat alanında ön plana çıkması **Türkçenin gelişimini zayıflatmıştır**.
- o Hükümdarlar **bilime önem vermiş** ve ülkelerinin çeşitli yerlerinde **medreseler** yapmışlardır.
- o Büyük Selçuklu Devleti veziri **Nizamülmülk**'ün Bağdat'ta yaptırdığı **Nizamiye Medresesi** dönemin en önemli bilim-kültür merkezi olmuştur
- o Medreselerde dinî bilimlerin yanında tarih, coğrafya, matematik ve fen bilimleri de okutulurdu.
- o **Farabî, İbni Sina, Harezmi, Birûni, Ömer Hayyam ve Zemaşşeri** bu dönemde yetişmiş önemli bilim adamlarıdır.

- İlk Türk - İslam devletlerinde **ordunun büyük kısmını Türkler oluştururdu**.
- Gazne ordusunda başka **uluslardan askerler de bulunurdu ve filler de kullanılırdı**.
- Büyük Selçuklu ordusu; **merkez ordusu, hassa ordusu, ikta askerleri, Türkmenler, bağlı devletlerin ve beyliklerin askerlerinden** oluşuyordu.
- Büyük Selçuklularda askerî sistem toprağa bağlı düzenlenmiştir. **Ülke toprakları vergi gelirlerine göre ikta** adı verilen bölümlere ayrılmış ve bu topraklar komutanlara hizmetleri karşılığında belli bir süre ile verilmiştir. (**ikta sistemi**)

- Köylerde yaşayan halkın bir kısmı **tarım** ile **göçebe olanlar ise hayvancılık** ile uğraşırdı.
- Şehirde oturanlar ise **el sanatları ve ticaretle** uğraşırdı. Doğudan gelen ticaret yollarının hâkimiyetini ellerinde bulunduran Türk devletleri bu yollar sayesinde zenginleşmişlerdir.
- Büyük Selçuklu Devleti'nde **ticari gelirlerin artırılması** amacıyla ticaret yolları güvenlik altına alındı ve **ticari faaliyetleri geliştirmek amacıyla kervansaraylar yapıldı**.

- o İslam dininin resim ve heykel yapımını yasaklaması sebebiyle **minyatür, kakmacılık, hattatlık** gibi **süsleme sanatları** gelişme göstermiştir.
- o Türk - İslam devletlerinde **mimari gelişmiş ve yeni sanat anlayışları doğmuştur**.
- o Karahanlılar döneminde başlayan hastane kurma faaliyetleri Selçuklular döneminde gelişmiş, ayrıca **cami, kümbet, kervansaray, han, hamam** gibi mimari eserler yapılmıştır.